सा सुशीलाभिधागोपी पुरासीद्राधिकासखी ।
उवास दक्षिणे क्रोड़े कृष्णस्य राधिकाग्रतः ॥
प्रध्वस्ता सा च तत्शापात् गोलोकाद्विश्वमा-
मता ।
कृष्णालिङ्गनपुण्येन सा बभूव च दक्षिणा ॥
प्रेयसी सुरतौ दक्षा प्रशस्ता सर्व्वकर्म्मसु ।
उवास दक्षिणे भर्त्तुर्द्दक्षिणा तेन कीर्त्तिता ॥
बभूवुस्तिस्रो गोप्यश्च स्वधा च दक्षिणा तथा ।
कर्म्मिणां कर्म्मपूर्णार्थं पुरा चैवेश्वरेच्छया ॥
इत्येवमुक्त्वा स ब्रह्मा ब्रह्मलोके स्वसंसदि ।
तस्थौ च सहसामात्यः स्वधा साविर्ब्बभूव ह ॥
तदा पितृभ्यः प्रददौ तामेव कमलालयाम् ।
तां संप्राप्य यतस्ते च पितरश्च सहर्षिताः ॥
स्वधास्तोत्रमिदं पुण्यं यः शृणोति समाहितः ।
स स्नातः सर्व्वतीर्थेषु वेदपाठफलं लभेत् ॥"
इति ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे ४१ अध्यायः ॥

स्वधाप्रियः, पुं, (स्वधायाः प्रियः ।) कृष्णतिलः । इति शब्दरत्नावली ॥ अग्निश्च ॥

स्वधाभुक्, [ज्] पुं, (स्वधां भुङ्क्ते इति । भुज्+क्विप् ।) पितृगणः । इति त्रिकाण्डशेषः ॥ (यथा, रघुः । ८ । ३० ।
"ऋषिदेवगणस्वधाभुजां
श्रुतयागप्रसवैः स पार्थिवः ।
अनृतत्वमुपेयिवान् बभौ
परिधेर्म्मुक्त इवोष्णदीधितिः ॥"
देवता । इति हेमचन्द्रः ॥

स्वधितिः, पुं, स्त्री, (स्वं धियति दधातीति । धि+क्तिच् ।) कुठारः । इत्यमरः । २ । ८ । ८२ ॥ तालव्यशादिश्च ॥ (यथा, भागवते । १० । ५५ । ५ ।
"सूदा महानसं नीत्वावद्यन् स्वधितिनाद्भुतम् ॥"
वज्रः । इति निघण्टुः । २ । २० ॥)

स्वधितिहेतिकः, पुं, (स्वधितिर्हेतिर्यस्य । कन् ।) परशुधारियोद्धा । इति केचित् ॥

स्वन, ण शब्दे । इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वा०-पर०-अक०-सेट् ।) वकारयुक्तः । स्वेनतुः सस्वनतुः । अत्र स्वन ण स्वन च इत्युभयपाठो लेखकप्रमादकृतः । इति दुर्गादासः ॥

स्वन, त् क ध्वाने । इति कविकल्पद्रुमः ॥ (अदन्त चुरा०-पर०-अक०-सेट् ।) वकारयुक्तः । स्वनयति । इति दुर्गादासः ॥

स्वन, मि तंसने । इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वा०-पर०-अक०-सेट् ।) वकारयुक्तः । शब्दे इत्यनुवर्त्तते । तंसने भूषणे कर्त्तरि शब्देऽर्थेऽयमित्यर्थः । स्वेनतुः सस्वनतुर्नूपुरौ । मि, स्वनयति स्वानयति कङ्कणं वधूः । अन्यत्र स्वानयति घण्टां जनः । इति दुर्गादासः ॥

स्वनः, पुं (स्वननमिति । स्वन शब्दे+"स्वनहसोर्व्वा ।" ३ । ३ । ६२ । इति अप् ।) शब्दः । इत्यमरः । १ । ७ । २२ ॥ (यथा, महाभारते । १ । १२३ । ४६ ।
"आकाशे दुन्दुभीनाञ्च बभूव तुमुलः स्वनः ॥")

स्वनचक्रः, पुं, रतिबन्धविशेषः । तस्य लक्षणं यथा,—
"धृत्वा बाहू तथा कण्ठं पादतोऽपि शिरः
स्थितः ।
गूढ़ञ्च कामयेत् कामी स्वनचक्रः प्रकीर्त्तितः ॥"
इति रतिमञ्जरी ॥

स्वनिः, पुं, (स्वन+इन् ।) शब्दः । इति हेमचन्द्रः ॥

स्वनितं, क्ली, (स्वन+क्तः । गर्ज्जितम् । मेघशब्दः । इति हेमचन्द्रः ॥ ध्वनिते, त्रि । इत्यमरः । ३ । १ । ९४ ॥

स्वनिताह्वयः, पुं, (स्वनितम् आह्वयते इति । आ+ह्वे+अच् ।) तण्डुलीयः । इति राजनिर्घण्टः ॥

स्वनोत्साहः, पुं, (स्वनेन उत्साहो यस्य ।) गण्डकः । इति रत्नावली ॥ पुस्तकान्तरे शनोत्साह इति च पाठः ॥

स्वपनं, क्ली, (स्वप+ल्युट् ।) निद्रा । इति शब्दरत्नावली ॥ (यथा, सुश्रुते । ३ । ४ ।
"बालवृद्धस्त्रीकर्षितक्षतक्षीणमद्यनित्ययानवाहनाध्वकर्म्मप्रतिश्रान्तानामभुक्तवतां मेदःस्वेदकफरसरक्तक्षीणानामजीर्णिनाञ्च मुहूर्त्तं दिवास्वपनमप्रतिषिद्धम् ॥")

स्वपिण्डा, स्त्री, पिण्डखर्ज्जूरी । इति राजनिर्घण्टः ॥

स्वपितिकर्म्मा, [न्] पुं, (स्वपिति इति कर्म्म यस्य ।) शयनकर्त्ता । तद्वैदिकपर्य्यायौ । स्वपिति १ स्वस्ति २ । इति द्वौ स्वपितिकर्म्माणौ इति वेदनिघण्टौ ३ अध्यायः ॥

स्वप्नः, पुं, (स्वप+"स्वपो नन् ।" ३ । ३ । ९१ । इति नन् । यद्वा "कृवृजृषिद्रुपनीति ।" उणा० ३ । १० । इति नन् ।) निद्रा । इत्यमरः । १ । ७ । ३६ ॥ यथा,—
"तस्मान्न जागृयाद्रात्रौ दिवास्वप्नञ्च वर्ज्जयेत् ।
ज्ञात्वा दोषकरावेतौ बुधः स्वप्नं मितञ्चरेत् ॥")
प्रसुप्तस्य विज्ञानम् । यथा,—
"पूर्व्वदेहानुभूतांस्तु भूतात्मा स्वपतः प्रभुः ।
रजोयुक्तेन मनसा गृह्णात्यर्थान् शुभाशुभान् ॥
करणानान्तु वैकल्ये तमसाभिप्रवर्द्धिते ।
अस्वपन्नपि भूतात्मा प्रसुप्त इव चोच्यते ॥"
इति सुश्रुते शारीरस्थाने चतुर्थेऽध्याये ॥)
दर्शनम् । इति मेदिनी ॥ * ॥ सुस्वप्ना यथा,—
नन्द उवाच ।
"केन स्वप्नेन किं पुण्यं केन पुंसां भवेत् सुखम् ।
कोऽपि कोऽपि च सुस्वप्नस्तत् सर्व्वं कथय
प्रभो ! ॥"
श्रीभगवानुवाच ।
"वेदेषु सामवेदश्च प्रशस्तः सर्व्वकर्म्मसु ।
तत्रैव काण्वशाखायां पुण्यकाण्डे मनोहरे ॥
सुव्यक्तो यश्च सुस्वप्नः शश्वत् पुण्यफलप्रदः ।
तत् सर्व्वं लिखितं तात ! कथयामि निशामय ॥
स्वप्नाध्यायं प्रवक्ष्यामि बहुपुण्यफलप्रदम् ।
स्वप्नाध्यायं नरः श्रुत्वा गङ्गास्नानफलं लभेत् ॥
स्वप्नस्तु प्रथमे यामे संवत्सरफलप्रदः ।
द्वितीये चाष्टभिर्म्मासैस्त्रिभिर्म्मासैस्तृतीयके ॥
चतुर्थे चार्द्धमासेन स्वप्नः स्यात्तु फलप्रदः ।
दशाहे फलदः स्वप्नोऽप्यरुणोदयदर्शने ॥
प्रातः स्वप्नश्च फलदस्तत्क्षणं यदि बोधितः ।
दिने मनसि यद्दृष्टं तत् सर्व्वञ्च लभेद्ध्रुवम् ॥
चिन्ताव्याधिसमायुक्तो नरः स्वप्नञ्च पश्यति ।
तत् सर्व्वं निष्फलं तात प्रयात्येव न संशयः ॥
जड़ो मूत्रपुरीषेण पीड़ितश्च भयाकुलः ।
दिगम्बरो मुक्तकेशो न लभेत् स्वप्नजं फलम् ॥
दृष्ट्वा स्वप्नञ्च निद्रालुर्यदि निद्रां प्रयाति च ।
विमूढो वक्ति चेद्रात्रौ न लभेत् स्वप्नजं फलम् ॥
उक्ता काश्यपगोत्रे च विपत्तिं लभते ध्रुवम् ।
दुर्गते दुर्गतिं याति नीचे व्याधिं प्रयाति च ॥
शत्रौ भयञ्च लभते मूर्खे च कलहो भवेत् ।
कामिन्यां धनहानिः स्याद्रात्रौ चौरभयं भवेत् ॥
निद्रायां लभते शोकं पण्डिते वाञ्छितं फलम् ।
न प्रकाश्यश्च सुस्वप्नः पण्डितैः काश्यपे व्रज ॥*॥
गवाञ्च कुञ्जराणाञ्च हयानाञ्च व्रजेश्वर ।
प्रासादानाञ्च शैलानां वृक्षाणाञ्च तथैव च ॥
आरोहणञ्च धनदं भोजनं रोदनं तथा ।
प्रतिगृह्य तथा वीणां शस्याढ्यां भूमिमालभेत् ॥
शस्त्रास्त्रेण यदा विद्धो व्रणेन कृमिणा तथा ।
विष्ठया रुधिरेणैव संयुक्तोऽप्यर्थमालभेत् ।
स्वप्नेऽप्यगम्यागमनं भार्य्यालाभं करोति च ।
मूत्रसिक्तं पिबेत् शुक्रं नरकञ्च विशत्यपि ॥
नगरं प्रविशेद्रक्तं समुद्रं वा सुधां पिबेत् ।
शुभवार्त्तामवाप्नोति विपुलञ्चार्थमालभेत् ॥"
रक्तं स्थाने नक्तं समुद्रं स्थाने समूत्रं सुधां स्थाने सुरां इति च पाठः ।
"गजं नृपं सुवर्णञ्च वृषभं धेनुमेव च ।
दीपमन्नं फलं पुष्पं कन्यां छत्रं रथं ध्वजम् ॥
कुटुम्बं लभते दृष्ट्वा कीर्त्तिञ्च विपुलां श्रियम् ।
पूर्णकुम्भं द्विजं वह्निं पुष्पं ताम्बूलमन्दिरम् ॥
शुक्लधान्यं नटं वेश्यां दृष्ट्वा श्रियमवाप्नुयात् ।
गोक्षीरञ्च घृतं दृष्ट्वा चार्थं पुण्यं धनं लभेत् ॥
पायसं पद्मपत्रे च दधि दुग्धं घृतं मधु ।
मिष्टान्नं स्वस्तिकं भुक्त्वा ध्रुवं राजा भविष्यति ॥
पक्षिणां मानुषाणाञ्च भुङ्क्ते मांसं नरो यदि ।
बह्वर्थं शुभवार्त्ताञ्च लभते वाञ्छितं फलम् ॥
छत्रं वा पादुकाम्वापि लब्ध्वाध्वानञ्च गच्छति ।
असिञ्च निर्म्मलं तीक्ष्णं तत्तथैव भविष्यति ॥
भेलया सन्तरेद्यो हि स प्रधानं भविष्यति ।
दृष्ट्वा च फलिनं वृक्षं धनमाप्नोति निश्चितम् ॥
यस्य श्वेतेन सर्पेण दश्यते दक्षिणे भुजे ।
सोऽचिराल्लभते भार्य्यां विनीतां प्रियवादिनीम् ॥
सर्पेण भक्षितो यो हि अर्थलाभश्च तद्भवेत् ।
स्वप्ने सूर्य्यं विधुं दृष्ट्वा मुच्यते व्याधिबन्धनात् ॥
वड़वां कुक्कुटीं क्रौञ्चीं दृष्ट्वा भार्य्यां लभेद्-
ध्रुवम् ।
स्वप्ने यो निगड़ैर्बद्धः प्रतिष्ठामुत्तमां लभेत् ॥
उत्तमां स्थाने पुत्रमिति वा पाठः ।